

різних механізмів репресії, яку застосовують щодо сексуальності в тому чи іншому суспільстві. Обговорення сексуальності передбачало визнання наявності інструментів, здатних сприяти аналізу соціальних характеристик і взаємовідношень трьох аспектів, які утворювали досвід сексуальності: формування відповідних наукових знань; системи сил, що регулювали цей досвід практично; наявності форм, в яких індивіди були здатними і зобов'язаними пізнавати самих себе як суб'єктів сексуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фуко Мішель Історія сексуальності / Мішель Фуко – Х.: ОКО, 1997. - Т.1: Жага пізнання. —235с.
2. Фуко Мішель. Історія сексуальності / Мішель Фуко – Х. : ОКО, 1997 – Т. 2: Інструмент насолоди. – 288с.
3. Фуко М. Минималистское «Я» / М. Фуко // Логос - 2008 – № 2 –С. 123 – 134.
4. Heath S. The Seksual Fix / Stephen Heath. – London: Macmillan, 1982. – P. 283.
5. Stone L. «Passionate attachments in the West in historikcal persperktive», in William Gayline and Ethel Person: Passionate Attachments / Lawrence Stone – New York: Fre Press, 1988 – P. 257.

Башуцька І.

Науковий керівник – доц. Жирська Г.Я.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА

Екологічна ситуація, що склалася в Україні, не може залишити байдужим кожного, хто хоч трішки вболіває за долю навколишнього середовища, за своє майбутнє та за майбутнє своїх дітей. Адже зараз на карту поставлено найголовніше – здоров'я та життя людини. У зв'язку з цим виникає необхідність суттєвого удосконалення змісту навчального процесу, створення відповідних педагогічних умов для екологічного виховання школярів, відбору оптимальних форм, методів і прийомів навчання екології.

Екологічна освіта— компонент загальної освіти, спрямований на засвоєння учнями наукових основ взаємодії суспільства й природи для усвідомлення тісного взаємозв'язку всіх природних і соціальних процесів, необхідності захисту довкілля та його поліпшення, раціонального природокористування [3]. Сучасна екологічна освіта покликана не лише забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, а й допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, розвивати ціннісне ставлення до природи, сформувати прагнення і вміння брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища. Як зазначено у Концепції екологічної освіти, головна мета екологічної освіти – формування людини з новим екологічним типом мислення, високим рівнем екологічної культури [3].

Зміст екологічної освіти старшокласників спрямований на:

- оволодіння науковими знаннями про довкілля, складні взаємозв'язки в природі, що склалися впродовж тривалого історичного розвитку; формування знань і вмінь дослідницького характеру, спрямованих на розвиток інтелекту, творчої і ділової активності, життєвої позиції в питаннях екології;

- розуміння учнями сучасних проблем навколишнього середовища і усвідомлення їх актуальності для себе, рідного краю, своєї країни і всього людства; розвиток особистої відповідальності за стан навколишнього середовища;

- засвоєння ціннісних орієнтацій як кращих досягнень загальнолюдської і національної культур, зосереджування уваги на аналізі власної поведінки, почутті обов'язку перед довкіллям; формування відповідального ставлення до навколишнього середовища, що виключало б лицемірство і споживацький світогляд; розвиток потреби спілкуватися з природою;

- розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища; оволодіння формами екологічно грамотної поведінки; засвоєння народних традицій у взаємовідносинах людини з природою; залучення підростаючого покоління до активної природоохоронної діяльності [2].

Нині екологічну освіту й виховання розглядають як аспект гуманізації шкільної освіти, що передбачає засвоєння суспільних духовних цінностей, оскільки духовність немислима без

усвідомлення єдності людини й природи. Це почуття є органічним для гармонійно розвиненої особистості, а його брак означає неповноцінність людини як члена суспільства, оскільки є першопричиною хижацького ставлення до природи. Результатом екологічного виховання є формування екологічної культури кожної людини й суспільства загалом.

Формування екологічної культури – це крок до формування майбутньої еліти України, тому що від екологічної культури та свідомості майбутніх поколінь залежатиме майбутнє України і всієї планети загалом [2]. Ми вважаємо, що екологічна культура — це поведінка й життя людини на основі пізнання та використання законів розвитку природи з урахуванням близьких і віддалених наслідків змін природного середовища під впливом людської діяльності. Сьогодні рівень ставлення людини до природи визначається розвитком екологічної культури, у процесі опанування якої людина усвідомлює загальні закономірності розвитку природи й суспільства, підкоряє всі види своєї діяльності вимогам раціонального природокористування, піклується про покращення природного середовища, не допускаючи його руйнування та забруднення [3].

Виховання екологічної культури базується на знанні законів природи та формуванні відповідального ставлення до природного середовища з раннього дитинства. Чільне місце в системі екологічної освіти учнів старшої школи належить проблемі змісту їхньої діяльності, що вбирає в себе чотири аспекти взаємодії суспільства та природи. Це: усвідомлення мети й способів раціонального використання природи людиною; розуміння не лише практичної, а й пізнавальної, естетичної, морально-етичної, гуманістичної, економічної, національно-патріотичної й гігієнічної цінності навколишнього природного середовища; усвідомлення негативних наслідків використання природних систем (виснаження природних ресурсів, забруднення природного середовища, зникнення еталонів та пам'яток природи тощо); оволодіння школярами теорією та практикою побудови власних стосунків у системі «людина - природа» [3].

Шляхами підвищення екологічної культури старшокласників і ефективності екологічної освіти є:

- розроблення орієнтовного змісту безперервної екологічної освіти для всіх вікових груп школярів, збільшення ваги екологічних питань як у рамках певних предметів, так і з допомогою побудови внутрішньо- та міжпредметних зв'язків;
- створення у школах відповідної навчально-матеріальної бази: куточків охорони природи, живих куточків, шкільних мікрозаказників та ін.;
- удосконалення форм і методів екологічного виховання, активне залучення вихованців до природоохоронної роботи [1].

Оскільки екологічна освіта і виховання мають безпосередній зв'язок із процесами державотворення та національного відродження України, завдання школи полягає в тому, щоб формувати у підростаючого покоління вміння та навички мислити і діяти по новому, з почуттям екологічної відповідальності. А це можливо лише за умови переорієнтації кожного вихованця на самопізнання і саморозвиток, самореалізацію й самостійність. Екологічно відповідальна людина в умовах будь-якої виробничої діяльності буде приймати рішення відповідно до наукових принципів цілісності природи.

Екологічна відповідальність пов'язана з усіма сторонами екологічних взаємин людини та проявляється як інтегральна характеристика особистості. Екологічна освіта і виховання підростаючих поколінь в сучасних умовах мають бути спрямовані, в першу чергу, на зміну ставлення самої людини до свого здоров'я, а потім і до навколишнього середовища як необхідної умови його збереження і зміцнення. Тому одним із проявів культури особистості має бути екологічна вихованість, яку можна визначити як відповідальне ставлення людини до свого здоров'я та навколишнього середовища.

Ми вважаємо, що екологічна освіта – це неперервний процес засвоєння цінностей і понять, які спрямовані на формування умінь і ставлень, необхідних для осмислення та оцінки взаємозв'язків між людьми, їхньою культурою і навколишнім середовищем. Також важливим, на нашу думку, є засвоєння правил поведінки в навколишньому середовищі, розвиток умінь приймати екологічно доцільні рішення щодо впливу на довкілля, зміна споживацького ставлення до природних ресурсів у звичках повсякденного життя.

З метою перевірки ціннісного та діяльнісного аспектів екологічної освіти нами проведено анкетування учнів 10 та 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів м.

Тернополя та с. Личківці Гусятинського р-ну Тернопільської області. Учням було запропоновано анкети із запитаннями, що стосувалися значення екології для життя суспільства, ставлення людини до природи, навичок її збереження та покращення.

Анкетування показало, що майже всі учні люблять природу, бо вона є джерелом краси, натхнення, радості, життя. Без природи не було б людини. На питання що таке «екологія», 65 % учнів відповіли, що екологія - це і наука, і світорозуміння. 35 % показали, що недостатньо розуміють значення екології для сучасної людини. Лише 16,5% добре знають про глобальні та регіональні екологічні проблеми, а 24,5% взагалі не обізнані. На питання як слід учинити з людьми, котрі забруднюють довкілля, 42 % учнів відповіли, що потрібно примусити прибирати після себе; 33 % учнів відповіли, що потрібно проводити роз'яснювальну та агітаційну роботу; 20 % зазначили, що слід накласти грошове стягнення, та 5 % висловили думку, що не слід зачіпати порушників, бо однаково не буде результату. Як бачимо, більшість учнів розуміють, що ситуацію можна змінити на краще; готові включитись у роботу; хочуть зробити свій внесок у справу збереження навколишнього середовища. Також анкетування показало, що 87% учнів турбують сучасні екологічні проблеми, а 13% школярів — вони не турбують. Те, що учні не розуміють загрози екологічних проблем, вказує на недостатній рівень усвідомлення ними сучасного стану довкілля та його впливу на життя.

За результатами анкетування встановлено, що в екологічних і природоохоронних акціях брали участь лише 45% опитаних нами школярів. Під час бесід з дітьми та вчителями виявилось, що таких акцій організовується дуже мало. Учні до заходів ставляться з інтересом. Тому, якщо було б організовано еколого-натуралістичну акцію, то у ній взяло б участь ще 5,5% учнів. Особливо, якщо ці акції будуть проводитись у своєму мікрорайоні чи селі. Разом з ними активну участь у садінні дерев візьмуть 58,5% школярів. На жаль, заробляти гроші на збиранні та продажу рослин, занесених до Червоної книги України, могли б 33% учнів, бо вважають це доступним для них джерелом доходів. Серед джерел, з яких учні отримують екологічну інформацію, називали інтернет, телебачення, але на перше місце, як і належить, вони поставили навчання в школі.

Програмою старшої школи передбачено навчальний предмет «Екологія», на якому здійснюється екологічна освіта старшокласників. На жаль, для рівня стандарту та академічного рівня загальноосвітньої школи на цей предмет виділено лише 17 годин. Це дуже мало для того, щоб на уроках екології старшокласники могли проводити тренінги, конференції, диспути, брати участь у цікавих рольових і ділових екологічних іграх, виконувати проекти тощо. Тому здійснення екологічної освіти і виховання учнів відбувається в основному у позакласній роботі з еколого-натуралістичного змісту. Учителі разом з учнями старших класів проводять багато цікавих екологічних заходів, таких як екологічні квести, марафони, бумеранги, толоки тощо. Добре, якщо школярі всіх вікових груп систематично беруть участь у різноманітних шкільних, міських, обласних, всеукраїнських і навіть міжнародних акціях і конкурсах.

Отже, досвід роботи педагогічних колективів багатьох загальноосвітніх шкіл Тернопільської області безперечно сприяє всебічному розвитку школярів, формуванню всесторонньо розвиненої особистості громадянина сучасної української держави. Разом з тим, система екологічної освіти старшокласників потребує ще більше активних форм, зокрема диспутів, тренінгів, проектів, участі у природоохоронних акціях і кампаніях. Саме такі форми навчання, у яких школярі можуть максимально проявити свою ініціативу, самостійність і відповідальність, переживати емоційно насичені життєві моменти, забезпечують високу результативність екологічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грузкова О. В. Екологічне виховання учнів на уроках біології /О. В. Грузкова // Біологія. – 2009. – № 12. – С.2–4.
2. Котюк О. Роль екологічних акцій та дослідницької роботи у вихованні екологічної культури школярів /О. Котюк // Біологія. Шкільний світ. – 2011. – № 6. – С.13–29.
3. Загальна методика навчання біології: [навч. посібник] / І. В. Мороз, А. В. Степанюк, О. Д. Гончар та ін.; за ред. І. В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592.

Панура М.